

СОЛОВЙОВА О.М.

ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Стаття присвячена проблемам класифікації адміністративних послуг, що надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: *Адміністративна послуга, система адміністративних послуг, критерії класифікації адміністративних послуг.*

Статья посвящена проблемам классификации административных услуг, которые предоставляются органами исполнительной власти и органами местного самоуправления.

Ключевые слова: *Административная услуга, система административных услуг, критерии классификации административных услуг.*

The article is devoted the problems of classification of administrative services which are given the organs of executive power and organs of local self-government.

Keywords: *Administrative services, the system of administrative services, criteria of classification of administrative services.*

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейське співтовариство передбачає запровадження стандартів реальної демократії, соціально орієнтованої ринкової економіки, що базується на засадах верховенства права і забезпечення прав та свобод людини й громадянина. Подальший соціальний та економічний розвиток України пов'язаний зі створенням ефективної системи державного управління та державної служби, що знайшло своє відображення у Концепції адміністративної реформи, Програмі розвитку державної служби на 2005–2010 роки, Концепції адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу, Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг. Зазначені документи акцентують увагу на запровадження нової ідеології функціонування виконавчої влади і місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних та громадських послуг; переорієнтації діяльності цих органів з суто адміністративно-розпорядчих функцій на надання державних управлінських послуг громадянам та юридичним особам; запровадженні стандартів професійної діяльності державних службовців на засадах стратегічного планування діяльності державних органів з орієнтацією на надання державних послуг.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Питання адміністративних послуг досі залишаються малодослідженими та дискусійними в юридичній науці взагалі та в адміністративному праві, зокрема. Звичайно, адміністративні послуги, певною мірою були предметом науково-теоретичних досліджень таких

українських вчених та економістів, як В. Авер'янов, О. Вінніков, В. Гарашук, І. Голосніченко, В. Долечек, В. Кампо, І. Коліушко, Р. Куйбіда, Т. Мотренко, Є. Матвійшин, В. Сороко, В. Тимошук та ін. Існує багато видів адміністративних послуг, що викликає потребу в проведенні їх класифікації за різними критеріями. Однак аналіз вітчизняних відповідних джерел свідчить, що сьогодні не тільки не існує загальноприйнятої класифікації адміністративних послуг, але й єдиного підходу до їх визначення [1, с. 25–35; 2, с. 109–114]. Тим більше, що й у вітчизняному законодавстві зустрічаються різноманітні терміни, такі як «управлінські» послуги, «адміністративні» послуги, «державні» послуги та «публічні» послуги. Таким чином, проблеми класифікації адміністративних послуг, а особливо за критерієм платності, якості їх надання потребують ґрунтовного наукового дослідження та відповідного адміністративно-правового врегулювання.

Мета та завдання дослідження. Мета статті полягає в аналізі нормативно-правових актів та наукової літератури щодо визначення основних критеріїв класифікації адміністративних послуг. Відповідно до означеної мети вирішуються наступні завдання: аналіз нормативно-правових актів, які закріплюють систему адміністративних послуг; класифікація адміністративних послуг за суб'єктом надання і суб'єктом отримання послуги, рівнем встановлення повноважень, предметом питань, змістом, оплатності та ін.

Основний матеріал. Одну з перших спроб систематизувати на законодавчому рівні різноманітність послуг, що надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, було здійснено у прийнятій у 2006 році Кабінетом Міністрів України Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади (далі – Концепція). Концепція не тільки закріпила визначення поняття «адміністративна послуга», але й дозволила розмежувати такі поняття, як «публічна», «державна» та «муніципальна» послуги [3]. Під адміністративною послугою у Концепції розуміється результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації тощо).

Звичайно класифікацій адміністративних послуг може бути багато, в залежності від обраного критерію. Так, у залежності від суб'єкта, який надає адміністративну послугу, їх можна поділити на державні адміністративні послуги та муніципальні адміністративні послуги. До числа державних послуг відносяться послуги, що надаються державними органами (як правило лише виконавчої), державними підприємствами, організаціями та установами, а також послуги, які надаються недержавними організаціями в порядку виконання делегованих повноважень тощо. У цьому випадку на перше місце для визначення природи послуги ставиться не безпосередній суб'єкт її надання, а суб'єкт, який несе за це відповідальність та джерело фінансування надання даного виду послуг, тобто вид бюджету. Муніципальні послуги надаються органами місцевого самоврядування, а також органами виконавчої влади та

підприємствами, установами, організаціями в порядку виконання делегованих органами місцевого самоврядування повноважень за рахунок коштів місцевого бюджету. Саме така класифікація отримала закріплення вже у зазначеній Концепції.

В залежності від суб'єктів, яким надаються адміністративні послуги, можна виділити послуги, що надаються фізичним особам та послуги для юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Адміністративні послуги для громадян включають до себе видачу особистих документів, здійснення реєстраційних дій, освітні, медичні послуги та інші. До числа послуг для юридичних осіб відносять здійснення реєстраційних, ліцензійних дій, консультування.

Більшість вчених під час проведення класифікації адміністративних послуг виокремлюють такий критерій, як рівень встановлення повноважень щодо надання адміністративних послуг та правового регулювання процедури їх надання, зокрема: 1) адміністративні послуги з централізованим регулюванням (закони, акти Президента України, Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади); 2) адміністративні послуги з локальним регулюванням (акти органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади); 3) адміністративні послуги зі «змішаним» регулюванням (коли водночас здійснюються централізоване і локальне регулювання) [4, с. 125; 5, с. 9].

Можна класифікувати адміністративні послуги за предметом (характером) питань, за розв'язанням яких звертаються особи до адміністративних органів. Серед них можна виділити підприємницькі, соціальні, земельні, будівельно-комунальні, житлові, побутові та інші види адміністративних послуг. Так, соціальні послуги становлять велику частку від загального обсягу державних та муніципальних послуг. При цьому під соціальними послугами розуміється комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги (далі – особи, що потребують соціальних послуг), з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до повноцінного життя [6]. Згідно Закону України «Про соціальні послуги», вони поділяються на такі види: соціально-побутові, психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, соціально-економічні, юридичні послуги, з працевлаштування, з професійної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями, інформаційні послуги.

Наступним критерієм класифікації адміністративних послуг, який може мати як теоретичне, так і практичне значення, є зміст адміністративної діяльності щодо надання адміністративної послуги. Це зокрема, надання послуг з приводу: 1) реєстрації (представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності на території України [7]; юридичної особи, фізичної особи-підприємця, внесення змін до установчих документів юридичної особи [8]; технічних умов – ТУ [9]); 2) видачі дозволів на (виконання будівельних робіт [10], заготівлю рослинних ресурсів місцевого значення [11; 12], початок роботи підприємств та оренду приміщень [13]; 3) надання ліцензій на (здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України [14], експорт, імпорт товарів [7], виробництво

алкогольних напоїв [15]); 4) атестації (молодших спеціалістів з медичною освітою [16], лікарів [17]); 5) акредитації (закладів охорони здоров'я [18], вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах [19]); 6) нострифікації (визнання іноземних документів про освіту [20]); 7) верифікації (встановлення достовірності сертифікатів про походження товарів з України [21]); 8) визнання певного статусу, прав особи, так звані соціальні послуги [6]; 9) надання погоджень для проведення певної діяльності (погодження архітектурно-планувальних завдань на проектування об'єктів архітектури [22; 23]).

Саме зміст адміністративної діяльності запроваджено як критерій для класифікації адміністративних послуг, визначеної в проекті Закону України «Про адміністративні послуги» [24]. Так, у проекті розрізняються такі види послуг: 1) видача дозволів на певну діяльність, на окремі заходи, на певні об'єкти (і операції з ними), на утворення спеціальних суб'єктів; 2) реєстрація фактів (актів, робіт, акцій), суб'єктів, прав, об'єктів, в тому числі легалізація суб'єктів і актів (документів), нострифікація та верифікація; 3) акредитація, атестація і сертифікація суб'єктів, об'єктів (предметів), діяльності (процесів); 4) інші види діяльності, незалежно від назви, за допомогою яких заінтересованим фізичним і юридичним особам (а також об'єктам, що знаходяться у їх власності, володінні чи користуванні) надається, підтверджується або роз'яснюється певний юридичний статус.

У залежності від способу отримання тієї чи іншої адміністративної послуги, можна розрізнити послуги, що надаються споживачеві під час безпосереднього звернення його до уповноваженого суб'єкта та послуги, які мають надаватись без відвідування відповідного органу. На практиці можливість (а часто вимушеність) особистого спілкування приватної особи – споживача адміністративної послуги з посадовою особою уповноваженого органу, яка надає адміністративну послугу є одним з найбільших корупційних ризиків у сфері надання адміністративних послуг. У більшості випадків вітчизняне законодавство змушує приватну особу звернутися за адміністративною послугою лише через особисте звернення (особистий прийом). Вирішувати цю проблему можна різними заходами і засобами, які мінімізуватимуть можливості для особистого спілкування особи з чиновником (принаймні у тих справах де таке спілкування не є необхідним для вирішення справи). Зокрема, можна рекомендувати якнайширше використання поштового зв'язку, в тому числі і електронного (як для замовлення послуги, так і для направлення результату) для спілкування між приватними особами та посадовими особами, які надають адміністративні послуги.

Розвиток електронного урядування (зокрема, використання електронної пошти для замовлення адміністративної послуги та консультування) з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд», визначені в Переліку інформаційних та інших послуг електронної інформаційної системи «Електронний Уряд». При цьому можливість надання органом виконавчої влади певної послуги визначається готовністю цього органу влади надавати відповідну адміністративну послугу в електронній формі та потребою громадян і юридичних осіб у цій послугі [25]. В законодавстві розрізняють

чотири види електронного подання інформаційної послуги: інформування (надання безпосередньо інформації про адміністративні послуги); одностороння взаємодія (забезпечена можливість користувачу отримати електронну форму документа); двостороння взаємодія (забезпечена можливість обробки електронної форми документа, включаючи ідентифікацію); проведення трансакцій (електронна реалізація можливостей прийняття рішень та їх доставка).

Високий рівень розвитку так званого «електронного врядування» відмічається у США. Одним із піонерів введення «електронного врядування» на території Радянського Союзу стала Естонія. Вона першою з пострадянських республік надала громадянам право голосувати на виборах за допомогою Інтернет. Класифікація Євросоюзу передбачає 20 видів основних державних послуг, які повинні надаватися в електронному вигляді. Так, громадяни мають можливість в онлайн-режимі сплатити податки, отримати соціальну допомогу, встати на облік на біржі праці, оформити паспорт або водійське посвідчення, зареєструвати транспортний засіб, подати заяву в поліцію, записатися на прийом до лікаря, замовити свідоцтво про шлюб і народження дитини і навіть вступити до вищого навчального закладу. Всього в Європейському Союзі більше 80 % громадських служб мають інтерактивний «офіс».

Нашій державі про створення повноцінного «електронного врядування» говорити ще зарано. Але деякі напрацювання на цьому шляху вже є. Концепція розвитку «електронного врядування» підкріплена відповідними законами, державними програмами та іншими нормативно-правовими актами. Вищі органи державної влади, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, місцеві ради мають свої представництва у Всесвітній мережі. Наприклад, на офіційному урядовому порталі можна ознайомитися з нормативно-правовою базою, отримати необхідну інформацію, що розбита по тематичним групам чи життєвим ситуаціям [26]. Звичайно для успішного функціонування моделі «електронного уряду» необхідна не тільки відповідна мережа державних інтернет-ресурсів, орієнтована на користувача, але й подолання, так званої «цифрової нерівності», коли одні громадяни мають доступ до Інтернету, а у інших така можливість відсутня [27]. Для цього варто запроваджувати та реалізовувати програми інформатизації навчальних закладів, інших громадських установ, з метою ліквідації комп'ютерної неосвіченості населення.

Також зустрічається поділ адміністративних послуг в залежності від їх природи: 1) адміністративні послуги обов'язкового характеру, обов'язковість отримання яких визначена на законодавчому рівні і які за своєю природою повинні бути безкоштовними, оскільки за їхнє отримання громадяни вже заплатили своїми податками і зборами; 2) адміністративні послуги факультативного характеру, що є необов'язковими для отримання і належать до сфери додаткових суспільно-корисних адміністративних послуг держави, які, як свідчить світовий досвід, можуть мати платний характер в розмірі їх собівартості, а кошти за сплату яких можуть спрямовуватися або в бюджет у формі державного збору, або на утримання органів, що їх надають [28].

З такою класифікацією пов'язана й інша, а саме виокремлення платних та безоплатних адміністративних послуг. На даний час спостерігається тенденція збільшення появи різноманітних платних послуг, що надаються бюджетними установами у галузі державного управління. Але потрібно пам'ятати про те, що метою адміністративних послуг є не одержання доходу (на відміну від господарської діяльності), а забезпечення прав, свобод людини та громадянина і законних інтересів юридичних осіб. Крім визначених законодавством вимог на введення таких послуг, запроваджуються й супутні послуги, які не є обов'язковими для виконання їх органами виконавчої влади (ксерокопювання, надання консультаційних послуг, послуги технічного характеру, розробка нормативної документації та техніко-економічних розрахунків тощо) [29]. На сьогодні практика характеризується зростанням адміністративних послуг, яке здійснюється безсистемно, за відсутності чітких принципів та систематизації діяльності органів влади щодо надання таких послуг. Всі ці питання, зважаючи на поширеність явища надання органами влади платних адміністративних послуг, потребують серйозного обговорення та надання чіткої відповіді українським громадянам, бо від цього залежить ступінь довіри до державної влади.

Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади наголошує на тому, що надання адміністративних послуг на платній (безоплатній) основі, переліки адміністративних послуг, а також розмір плати за адміністративні послуги (у фіксованому розмірі на рівні середньої собівартості надання даного виду послуг) повинні визначатися виключно законами [3]. На початку 2010 року Кабінетом Міністрів України була затверджена Методика визначення собівартості платних адміністративних послуг [30]. Згідно з цією Методикою розраховується планована собівартість платних адміністративних послуг, які надаються адміністративними органами. Але звичайно затвердження такої Методики не вирішує проблем. Необхідно на рівні закону чітко визначити види послуг, що можуть надаватися на платній основі; види послуг, ціни на які повинна встановлюватися на рівні не вищому від собівартості; види послуг, які повинні бути безкоштовними; тарифно-цінова політика у сфері формування вартості платних адміністративних послуг.

На практиці окремі органи виконавчої влади самостійно проводять класифікацію адміністративних послуг, для полегшення користування ними споживачами. Так, на сайті Чернівецької обласної державної адміністрації виділяють такі категорії адміністративних послуг: категорія А – послуги, спрямовані на формування правового статусу споживачів послуг (видача свідоцтв про внесення суб'єкта кінематографії до Державного реєстру виробників, посвідчень тракториста-машиніста з талоном попереджень; категорія Б – послуги, які сприяють в організації та проведенні фінансово-господарської діяльності (видача ліцензій на здійснення зовнішньоекономічної операції, реєстрація іноземних інвестицій); категорія В – проведення консультацій та юридично-правової допомоги; категорія Г – спрямовані на реалізацію державної політики у сфері соціального захисту громадян (видача цільових направлень на навчання до сільськогосподарських вищих навчальних закладів, надання гуманітарної допомоги, одноразової грошової допомоги малозабезпеченим громадянам за

рахунок коштів державного бюджету); категорія Д – інші види адміністративних послуг (менеджерські послуги установам та громадянам по застосуванню законодавства України з питань пенсійного забезпечення, призначення та виплати державних соціальних допомог) [31].

І суспільство, і громадяни зацікавлені в упорядкуванні видів адміністративних послуг та їх високій якості. Безперечно, упорядкування системи адміністративних послуг є основним напрямом наближення влади до пересічного громадянина, задоволення його потреб, захист прав і свобод, законних інтересів. Водночас за умов фінансової кризи та потреби удосконалення державного контролю за системою надання адміністративних платних послуг виникає потреба ведення єдиного обліку всіх послуг, що надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. З метою ведення обліку державних та адміністративних послуг, удосконалення процедури надання державних та адміністративних послуг на платній і безоплатній основі, забезпечення відкритості та доступності інформації про державні та адміністративні послуги Кабінетом Міністрів України запроваджено Реєстр державних та адміністративних послуг [32]. Формування та ведення Реєстру передбачає: збирання, облік та оброблення інформації про державні та адміністративні послуги і суб'єктів їх надання; включення відомостей до Реєстру та їх виключення; видачу витягів з Реєстру; забезпечення доступу користувачів до Реєстру через офіційний веб-сайт Голодержслужби та їх інформування через інші засоби масової інформації. До Реєстру включається інформація про нормативно-правовий акт, відповідно до якого надається державна або адміністративна послуга, суб'єкта її надання, розмір плати (у разі надання послуги на платній основі) та інші визначені держателем Реєстру відомості.

Висновки. Безумовно в сфері проведення класифікації адміністративних послуг нагальною є проблема визначення критеріїв оплатності адміністративних послуг та припинення практики надання уповноваженими суб'єктами платних послуг господарського характеру. Для цього, а також для впровадження справжньої ідеології служіння держави людині може використовуватись теорія адміністративних послуг, яка би визначила завдання сучасної демократичної держави, обґрунтовані критерії розмежування різних видів адміністративних послуг, їх ознаки, стандарти визначення якості адміністративних послуг тощо.

Список використаних джерел:

1. Коліушко І. Управлінські (адміністративні) послуги – новела адміністративного права / І. Коліушко // Адміністративна реформа для людини. – К., 2001. – С. 25–35.
2. Гаращук В. М. Управлінські послуги – новий інститут чи нова помилка? / В. М. Гаращук // Вісник АПрН України. – 2001. – № 3. – С. 109–114.
3. Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади : розпорядження Кабінету Міністрів України : від 15.01.2006 р. № 90-р // Офіційний вісник України. – 2006. – № 7. – Ст. 376.

4. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упорядник В. П. Тимощук. – К. : Факт, 2003. – С. 125.

5. Писаренко Г. М. Адміністративні послуги в Україні: Організаційно-правові аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. – Одеса, 2006. – С. 9.

6. Про соціальні послуги : Закон України : від 19.06.2003 р., № 966-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 358.

7. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України : від 16.04.1991 р., № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

8. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України : від 15.05.2003 р., № 755-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 25. – Ст. 1172.

9. Про стандартизацію і сертифікацію : Декрет Кабінету Міністрів України : від 10.05.2003 р., № 46-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 27. – Ст. 289.

10. Про основи містобудування : Закон України : від 16.11.1992 р., № 2780-XII // Відомості Верховної Ради України – 1992. – № 52. – Ст. 683.

11. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України : від 25.06.1991 р., № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.

12. Про рослинний світ : Закон України від ст.ст. 10, 11 Закону України «Про рослинний світ» : від 09.04.1999 р., № 591-XIV // Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – Ст. 775.

13. Про пожежний нагляд : Закон України : від 17.12.1993 р., № 3745-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 5. – Ст. 21.

14. Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України : Указ Президента України : від 13.09.1995 р., № 839/95 // Урядовий кур'єр. – 1995. – 28.09.95. – № 145–146.

15. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів : Закон України : від 19.12.1995 р., № 481 // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 46. – Ст. 345.

16. Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою : Наказ Міністерства охорони здоров'я України : від 23.11.07 № 742 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 96. – Ст. 3507.

17. Про подальше удосконалення атестації лікарів : Наказ Міністерства охорони здоров'я України : від 19.12.1997 р., № 359 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 3. – Ст. 127.

18. Про затвердження Порядку державної акредитації закладу охорони здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України : від 15.07.1997 р., № 765 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 29. – Ст. 61.

19. Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних

ПРАВО ТА УПРАВЛІННЯ

училищах : Постанова Кабінету Міністрів України : від 09.08.2001 р., № 978 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – Ст. 1491.

20. Про освіту : Закон України : від 23.05.1991 р., № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – Ст. 451.

21. Про затвердження Положення про проведення митними органами верифікації сертифікатів про походження товарів з України : Наказ Державної митної служби України : від 01.04.1997 р., № 143 // Офіційний вісник України. – 1997. – № 16. – Ст. 286.

22. Про планування і забудову територій : Закон України : від 20.04.2000 р., № 1699-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 20. – Ст. 813.

23. Про затвердження порядку надання вихідних даних для проектування об'єктів містобудування : Постанова Кабінету Міністрів України : від 20.05.2009 р., № 489 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 37. – Ст. 1260.

24. Проект Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://civic.kmu.gov.ua>.

25. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» : Наказом Державного комітету зв'язку та інформатизації від 15.08.2003 р., № 149 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 48. – Ст. 2547.

26. Нормативно-правова база [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.

27. Пасюта С. Електронне правительство: Ближе к людям / Сергей Пасюта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.podrobnosti.ua/society/2007/08/17/449854.html>.

28. Методичні рекомендації Комітету громадського контролю щодо врегулювання системи платних адміністративних послуг органів влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academia.org.ua/?p=173>.

29. Хоменко Л. Державна послуга та її вартість для суспільства / Л. Хоменко // Матеріали круглого столу «Адміністративна реформа – скільки повинні коштувати населенню та підприємцям послуги від держави» (12.02.2003 р.). – К. : Ін-т Конкурентного Суспільства, 2003. – С. 21–26.

30. Про затвердження Методики визначення собівартості платних адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України : від 27.01.2010 р., № 66 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 6. – Ст. 260. – С. 107.

31. Перелік адміністративних послуг, що надаються управліннями, відділами, іншими структурними підрозділами Чернівецької облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.cv.ua>.

32. Про затвердження Положення про Реєстр державних та адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України : від 27.05.2009 р., № 532 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 40. – Ст. 1356.

Стаття надійшла до редколегії 29.03.2011

Соловійова О.М. – кандидат юридичних наук, доцент, кафедра адміністративного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».